сят спасение при могъщия татарски властник Ногай, а "земята Браничевска" е включена към владенията на Стефан Драгутин[66]. След смъртта на Стефан Драгутин през 1316 г., Стефан Урош II Милутин завладява земите му. Само няколко години по-късно, през есента на 1319 г., унгарският крал Карл Роберт (1308–1342) изтласква сърбите от областта Мачва и Белград[67].

Българският цар Михаил III Шишман (1323–1330) води военни действия с унгарците на север от Дунав. Въпреки че губи стратегическата крепост Гурен (при дн. с. Гура Въий в Румъния)[68], той успява да наложи (за последен път!) българската власт в Белград и Браничево. Писмо на папа Йоан XXII (1316–1334) до католическия епископ на Белград Андрей от 1329 г. свидетелства, че българите владеят града. Римският първосвещеник споменава, че епископът не може да изпълнява църковните задължения в своята епархия, защото "схизматиците на Българското царство държат завзета тази църква"[69]. Сигурно след гибелта на Михаил III Шишман в битката при Велбъжд (28 юли 1330 г.), унгарците си връщат Белград. Никога повече голямата дунавска крепост не попада в български ръце. Градът е под унгарска или сръбска власт, а през 1521 г. е превзет от османците. Българското население на Белград дейно участва в неговата защита от османските войски. Затова след завладяването на града турците преселват тамошните българи в Цариград и околностите му[70].

Българското политическо, църковно и етническо присъствие в Белградската област през Средновековието са безспорни. В продължение на векове Белград основателно е приеман за български град, от който започва България. По време на османското владичество, с притока на население от Южна Сърбия, постепенно сръбският етнически елемент в районите на Белград и Браничево става преобладаващ[71] . Превръщането на северозападната българска покрайнина в сръбско държавно средище в началото на XIX в. още веднъж ярко показва каква голяма част от своето етническо землище е загубил българският народ през столетията.

66. Пак там, с. 216.
67. Ников, П. Съдбата на северозападните български земи през средните векове. – Българска историческа библиотека 1 (1930), с. 143 – 144.
68. Димитров, Х. Българо-унгарски отношения, с. 212; Кръстев, К. Българското царство, с. 30, 249; Попов, Т. Българската държавна традиция, с. 213 – 214.
69. Гюзелев, В. Православната и католическата църква в историята на българския народ през XIII – началото на XV век. – Македонски преглед XV/1 (1992), с. 111 – 113.
70. Занетов, Г. Българи на Морава. Исторически и етнографски скици. София, 1914, с. 16.
71. Мутафчиев, П. История на българския народ (681 – 1323). Под редакцията на проф. В. Гюзелев. София, 1986, с. 330.

КРАТКО ИЗВЕСТИЕ ЗА БАЧКОВКИЯ МАНАСТИР В ПЪТЕПИСА НА ГРУЗИНСКИЯ СВЕЩЕНИК ПЕТРЕ КОНЧОШВИЛИ ОТ 1899 ГОДИНА

Станимир Звездов

Петре Кончошвили (1836 - 1909) е роден в село Сабуе, разположено в най-източната част на Грузия, тогава в състава на Руската империя където баща му бил свещеник. Той имал по-възрастен брат, както и по-малки брат и сестра. Когато Петре бил на 10 години баща му починал и по-големият му брат поел грижата за семейството. Първоначално той учил в Теологичният институт в град Телави, най-големият град на областта, след което се записал в Семинарията в Тбилиси. След завършването и Кончошвили се оженил за Марта Махвиладзе и станал свещеник, като заедно с още няколко свещеника поел службите в седем църкви в областта Саингило. Там той заедно със съпругата си отворил училище, където Марта преподавала четене, писане, математика и география. Когато бил на 29 години Петре се преместил в Джава, днес на територията на Южна Осетия. През 1873 година се преселил в Тбилиси за да преподава в Женският институт теология. Там той бил издигнат в ранг протойерей. Делото на живота му, с което той се занимавал години наред е създаването на поточен превод на Библията на грузински език. След като през 1896 година съпругата му починала, три години по-късно през 1899 година той се включил в руска мисия до Светите земи. Неговото пътешествие включвало посещение на християнските светини в Истанбул, Йерусалим и Света гора (Атон). Впечатленията си от това пътешествие Кончошвили описал в пътепис, който бил публикуван през 1901 година. През 1905 година той бил издигнат за епископ на Алаверди, а през 1907 година на 71 години за епископ на Гори. Починал през 1909 година[1].

В пътеписа на Петре Кончошвили има дял, където се изброяват

1. Petre Konchoshvili – Travels to Jerusalem and Mount Athos, translated by Mzia Ebanoidze and John Wilkinson, 2014, pp. XV - XXXIV.

грузинските манастири и църкви извън границите на Грузия. Сред подробният списък на грузински обители в Палестина, Сирия, Света гора и други има кратко известие, което визира Бачковският манастир, основан през 1083 година от братята Григорий и Абазий Бакуриани, грузинци на византийска служба, на територията на днешна България, в района на град Асеновград.

В настоящето съобщение ще бъде представен преводът на английски език, както и превод на български език на това съобщение, на което досега не е обръщано внимание, като се направи опит за коментар.

"29. Monastery of St. Nino, the Equal of the Apostles, in Bulgaria, in the mountains, twenty versts away from Philippopolis, that is till todaycalld the Georgian Monastery"[2].

"29. Манастирът на Св. Нино, равноапостолна, в България, в планините, на двадесет версти[3] от Филипополис, който и до днес се нарича Грузинският манастир".

Света Нино (Нина) е най-почитаната светица в Грузия[4]. По-времето на управлението на грузинският цар Мириан III[5], благодарение на нейните проповеди царят приел християнската вяра. Точната година не е ясна, но се предполага, че през 327 или 337 година, християнството било разпространено сред грузинският народ.

Според Типика (Устава) на Бачковския манастир изготвен от Григорий Бакуриани, манастирът е кръстен на Божията майка, Богородица[6]. В известието той се свързва с култа към Света Нино, за което няма други данни в досега известните извори. Информацията, че т. нар. Грузински манастир е на двадесет версти от Филипополис, тоест Пловдив без съмнение се отнася за Бачковския манастир, тъй като нито през Средновековието, нито в по-ново време е известен друг център на грузинското монашество, какъвто е бил манастирът през първите векове от съществуването си[7].

2. Petre Konchoshvili – Travels to Jerusalem and Mount Athos, translated by Mzia Ebanoidze and John Wilkinson, 2014, p. 18.
3. Една верста се равнява на 1066.8 м.
4. Alexander Mikaberidze – Historical Dictionary of Georgia, 2007, pp. 480 - 481.
5. Хронологията на управление на този грузински владетел не е съвсем ясна, но най-общо той е управлявал през втората половина на III и първата половина на IV век. За него вж. Alexander Mikaberidze – Historical Dictionary of Georgia, 2007, 462; И. Г. Семенов – Генеалогия картлийских царей: от Мириана III до Вахтанга Горгасала, 2007, с. 10 - 20.
6. Гръцки извори за българската история, т. 7, 1968, с. 40.

Като цяло това кратко известие на Бачковския манастир в списък свързан с грузински обители извън територията на Грузия, и то от самия край на XIX век, когато обителта е без съмнение с български характер[8], показва, че грузинците все още запазвали историческата памет, че той е основан от грузинци и бил духовно средище на техния народ продължителен период от време, както ясно личи от техния летописен свод "Картлис Цховреба", където се споменава, че той бил обдаряван богато от грузинските владетели Давид IV Строителя (1089 - 1125) и царица Тамара (1184 – 1210/1213)[9].

Интерес буди и съобщението, че и "до днес", тоест до края на XIX век, той се е наричал Грузинският манастир. Може би дори до тази късна епоха споменът, че в началото неговите основи са положени от грузинци, които и в следващите два века имали ключово значение за неговото развитие карал хората нарицателно да го наричат Грузински манастир, като отглас от неговата първоначална същност, а именно център на грузинското монашество в българските земи.

7. Павел Стефанов – Българо-грузински културни и църковни връзки – В: Исторически преглед, кн. 1-2, 2009, с. 5 - 6.
8. Станимиръ Станимировъ – Бачковскиятъ манастиръ презъ XIX векъ – В: Родина, год. II, кн. 1, 1939, с. 48 - 72; С. Кисьов – Бачковски манастир, 1990, с. 26 - 32.
9. Реваз Сирадзе – Грузински извори за българската история през Средновековието и по-ново време – В: Исторически преглед, кн. 2, 1975, с. 93 - 97; Станимир Звездов – Известия за Бачковския манастир в грузинския летописен свод Картлис Цховреба – В: Минало, кн. 2, 2017, с. 9 - 10.